

interview / **daniel cohn-bendit**

‘Wat is Nederland nu naast India?’

Zijn partij, Europe Écologie, haalde bij de Europese verkiezingen 16,2 procent van de stemmen en werd op een haar na de tweede partij van Frankrijk.

Partijleider Daniel Cohn-Bendit toont zich een bevlogen Europeaan.

‘De kiezers willen een Europees antwoord op de crisis.’

Door **Ariejan Korteweg**

Ik ben europarlementariër, al vijftien jaar. Daarvóór was ik loco-burgemeester van Frankfurt. Alles daartussenin boeit me niet. Natiestaten zijn een stuip-trekking van de 19de eeuw. Daar wil ik me niet mee bezighouden. De grote stromen in de geschiedenis fascineren me.’

Alleen al om een uitspraak als deze is Daniel Cohn-Bendit (64) een uitzonderlijk man. Waar de PvdA moeite had een Europees lijsttrekker te vinden en Franse ministers zich tegenspartelend naar Brussel laten sturen, als ze al niet botweg weigeren, daar is Cohn-Bendit Europeaan in hoofd en hart. ‘Dat komt deels door het toeval van mijn geschiedenis’, zegt hij.

Hij is zoon van Duitse Joden die in 1933 de wijk namen naar Frankrijk. De jonge Dany groeide op in Frankrijk, was daar als studenten-leider wegens zijn aandeel aan de mei-opstand van ’68 niet welkom meer, vertrok naar Frankfurt, maar nam voor beide landen deel aan Europese verkiezingen: in 1994 en 2004 voor Duitsland, in ’99 en ’09 voor Frankrijk. ‘Nationale identiteit zegt me niet veel. Europa is voor mij vanzelfsprekend.’

Het is de eerste vergaderdag van het nieuwe Europees Parlement in Straatsburg. Een contingent van veertien Franse groenen meldt zich bij het parlamentsgebouw, uiteraard per fiets. Daarbij zijn José Bové, wereldwijd bekend als de man die een Franse vestiging van McDonald’s in de as legde; onderzoeksrechter en corruptiebestrijder Eva Joly en Greenpeace-directeur Yannick Jadot.

Een bont gezelschap, met één gemeenschappelijke trek: ze waren bereid hun geschillen te begraven en zich achter Cohn-Bendit te scharen. Een politieke aardverschuiving was het gevolg: Europe Écologie haalde bij de Europese verkiezingen 16,2 procent van de stemmen en werd op een haar na de tweede partij van Frankrijk.

‘We hebben een Europese en ecologische campagne gevoerd’, zegt Cohn-Bendit, nog steeds in verkiezingstaal. ‘De Groenen hadden zich geïsoleerd, ze waren linksig geworden. Terwijl de beweging in potentie alle klassen raakt, van extreem links tot rechts; kijk naar het succes van de Duitse groenen, of jullie GroenLinks. In Frankrijk konden we de handen ineenslaan omdat de kiezers een Europees antwoord willen op de crisis. Niemand heeft achteromgekeken.’

De leider van de groene fractie

meldt zich op de afgesproken tijd in kamer 602 van het immense parlamentsgebouw, in blauw overhemd (om zijn ogen te accentueren, zoals hij al eens toegaf) en colbert. Rode Dany, zoals hij wel wordt genoemd, is een ontspannen politicus. Desondanks zorgt de eerste vraag voor opwinding: hoe kan het dat de kiezer warm loopt voor Europe Écologie, terwijl hij van Europa niets wil weten.

‘Dat grote wantrouwen is jullie Hollandse ziekte. Vooruit, doe maar alsof alle kiezers hetzelfde denken. Natuurlijk is er scepsis. Ik begrijp dat het lastig is voor Europa in beweging te komen. Er zijn zoveel parlementariërs, Nederland heeft er daarvan nog geen dertig, Frankrijk 72; wat zul je je druk maken. Maar veel mensen zien dat op de grote crises van nu – klimaat, economie, voedsel – een Frans of Nederlands antwoord geen betekenis heeft.’

In heel Europa was de opkomst dramatisch laag. Dat wantrouwen is toch niet typisch Nederlands? ‘Degenen die wel stemden, zijn echte mensen, geen abstracties. Dat vergeten jullie. Ze hebben Europe Écologie gebruikt om ja te zeggen tegen Europa, en ja tegen ecologie. Een week later werd er een peiling gehouden. Die wees uit dat onder degenen die niet stemden, de voorkeuren hetzelfde lagen.’

U wijdt uw leven aan Europa. Is het niet iets om wanhopig van te worden? ‘Op korte termijn, als er weer een verdrag wordt uitgesteld, klopt dat. Mijn horizon is anders. Ik zie de vooruitgang: in 1994 waren ecologie en economie nog tegenpo-

‘Mijn zoon zei eens: zit niet altijd zo op Sarkozy te katten; jullie lijken op elkaar’

len, nu is dat niet meer zo.

‘Het heeft wel vijfhonderd jaar gekost om natiestaten te bouwen. Dat ging met pijn en moeite, kijk naar de Nederlandse geschiedenis. Europa is iets compleet nieuws, het is net begonnen. Historici noemen de Unie desondanks al een versnelling van de geschiedenis, een uitweg uit de 19de-eeuwse structuren. Maar politici willen hun dromen bij leven realiseren. Dat kan niet altijd.

‘Kijk naar Nederland, naar de politieke instabiliteit door Wilders en aanverwanten. Met dergelijke moeilijke te begrijpen processen heb je te maken. Wie de geschiedenis een duw wil geven, moet de tijd nemen. Dan aanvaard je dat het einde niet geschreven wordt voor je dagen geteld zijn.’

Vanwaar uw overtuiging dat een verenigd Europa onvermijdelijk is?

‘Wat is Nederland, of zelfs Duitsland, naast India? Wat betekent Luxemburg, of zelfs Duitsland, naast China? Gebeurt er niets, dan zullen al die Europese landen verdwijnen.

‘Ik zal je een verhaal vertellen. Aan het slot van de G8 van 2007 in Heiligendamm wekte Sarkozy op de persconferentie de indruk dat hij dronken was. Die ochtend om vijf uur was zijn toenmalige vrouw Cécilia in haar mooie witte jurk vertrokken. Zogenaamd voor de verjaardag van haar dochter, maar die was drie dagen eerder. Vlak daarna had Sarkozy een ontmoeting met Poetin. Hij was boos, gespannen, had kalmerende middelen genomen en begon uit te varen: dat kan zo niet doorgaan met die minachting voor democratie, waar blijven de mensenrechten in Tsjetsjenië, enzovoort. Het ging wel tien minuten zo door.

‘Totdat Poetin hem bij de arm pakte en zei: meneer, u bent de president van een groot land (Cohn-Bendit brengt zijn handen bij elkaar alsof hij een tennisbal omvat). En Rusland is ook een groot land (nu gaan de handen ver uiteen).

‘Sarkozy had moeten antwoorden: Frankrijk in Europa, dat is zo groot (de handen gaan heel ver uit elkaar), en dat Frankrijk antwoordt u. Maar die mechanismen zitten er niet in. Sarkozy heeft energie, en zin om veranderingen door te voeren. Maar hij denkt niet altijd genoeg na.’

Wat zijn volgens u de grenzen van dat Europa?

‘Daar is geen simpel antwoord op. Turkije en Oekraïne kunnen onder voorwaarden toetreden. Het hart van Europa is niet cultureel of religieus. De grenzen van Europa zijn de grenzen van de democratie. De Duitse filosoof Jürgen Habermas sprak over grondwettelijk patriotisme en de verplichting tot een democratisch bestel. Op dergelijke ideeën is Europa gebaseerd.’

Het Europees Parlement maakte na de laatste verkiezingen een ruk naar rechts. Pleit u desondanks voor meer Europese invloed?

‘De demarcatielijn is niet links-rechts. Het gaat tussen hen die Europa sterker willen maken, zoals de Belgische liberalen, en hen die dat anders zien, zoals de Duitse liberalen. De echte verandering is dat de sociaal-democratische partijen in elkaar storten. Dat gebeurt overal, het is geen kwestie van personen. Er is een traditionele reactie daarop, zoals de SP in Nederland en extreemlinks in Frankrijk. En er is een moderne tegenkracht: de ecologisten. De ecologie is erg kritisch over links traditionalisme, en tegelijk ver verwijderd van het rechtse gedachtengoed.’

In Nederland groeit het rechtse nationalisme. Hoe zou u dat als voormalig wethouder van integratie in Frankfurt bestrijden?

‘Achter de weigering van immigratie schuilen twee tendensen. De ene is racisme, de andere is zelfverdediging. Men wil verworvenheden als de positie van vrouwen, homo’s en dergelijke behouden, die door migratie gevaar kunnen lopen. Bij Pim Fortuyn liepen beide tendensen door elkaar, bij Wilders is dat net zo. Je moet dat scheiden.

‘Aan migranten moet je uitlegen dat aan de gelijkheid van man en vrouw niet kan worden getormd. Tegelijk moet je beseffen dat bijvoorbeeld in Frankrijk vrouwen pas zeventig jaar mogen stemmen. En dat een getrouwde vrouw nog in de jaren zestig de schriftelijke toestemming van haar man nodig had om een bankrekening te openen. De erkenning van het homohuwelijk in Nederland is van nog veel recenter datum.

‘Wees je ervan bewust dat een migrant dat historisch bewustzijn niet heeft, en uit een land komt waar opvattingen heersen die hier pas sinds kort verleden tijd zijn. Leg uit dat we zelf dertig jaar geleden ook anders dachten. Gun hem

Daniel Cohn-Bendit

de tijd die we zelf ook nodig hadden. En wees tegelijk duidelijk over de principes.

‘Een mooi voorbeeld levert de toespraak van Obama, vorig jaar in Chicago. Zijn campagne werd in verlegenheid gebracht door de steun van een militante zwarte dominee. Obama legde de blanken

uit waar de woede van de zwarte vandaan komt. En de zwarten vertelde hij waar de angst van de arme blanken op gebaseerd is. Zo zorgde hij voor een gedeeld perspectief en schilderde hij een gedeelde toekomst.’

Uw resultaat in Frankrijk scheidt

verplichtingen. De oppositie is er diep verdeeld. Gaat u de nationale politiek in?

‘Ik ben voor geen enkele functie beschikbaar, niet voor het burgemeesterschap van Frankfurt, Parijs of Amsterdam, niet voor het ministerschap, niet als president.

‘Mijn kracht is mijn geloofwaar-

digheid als Europeaan. Ik wil Europa sterker maken, de ecologie gewicht geven. Dat kan ik doen als voorzitter van de groene fractie.

‘Maar stel dat ik kandidaat word, en – hoe onwaarschijnlijk ook – de tweede ronde haal, heb ik dan zin om president van Frankrijk te worden? Nee, nee, nee, dat is geen le-

ven. Niet de macht fascineert me; ik wil invloed hebben. Daarin ben ik misschien atypisch.’

U wilt een rustiger leven?

‘Je vergist je: mijn leven is niet rustig. Dit is een fascinerend vak, maar ik wil me niet onderdompen in de politiek. Ik doe ook thea-

Curriculum vitae

1945 geboren op 4 april in het Franse Montauban als zoon van in 1933 uit Berlijn gevluchte Joden.

1958 middelbare school in Duitsland.

1968 een van de leiders van de studentenmanifestaties in Parijs. Als zijn Franse verblijfsvergunning wordt ingetrokken, vestigt hij zich in Frankfurt.

1969- 1989 groeit met Joschka Fischer uit tot leidsman van de Spontizene, vestigt actiegroep Revolutionärer Kampf en boekhandel Karl-Marx.

1978 richt *Pflasterstrand* op, tijdschrift voor tegencultuur.

1989 wordt loco-burgemeester van Frankfurt, portefeuille Multiculturele Zaken.

1994- heden is Europarlementariër, beurtelings voor de Duitse Grünen en de Franse groene partij.

2008 publiceert *Forget 68*, afrekening met de mythe van mei ’68.

2009 behaalt als lijsttrekker van Europe Écologie 16,2 procent van de Franse stemmen bij de Europese verkiezingen.

Daniel Cohn-Bendit, voorzitter van de Europese Groenen, met zijn vrouw en kinderen op vakantie in de Pyreneeën, 2009

terdebatten, heb sportjournalistiek gedaan, schrijf boeken. Mijn leven is complexer dan alleen politiek. Ik ga tot aan de grens van mijn overtuigingen. Maar ik weiger mijn geestelijke gezondheid op het spel te zetten. Negen jaar was ik presentator van een literair programma op de Zwitserse tv. Ik las veel romans, dat was een soort geestelijke ecologie. Zo word ik niet *one-minded*, en ben ik in staat klappen op te vangen.’

Niet lang na de verkiezingen was u op bezoek bij president Sarkozy in het Elysée. Het afscheid op het bordes zag er amicaal uit. Zijn de betrekkingen zo goed?

‘Ik had José Bové en Cécile Duflot, de partijsecretaris, meegenomen. De sfeer was ontspannen. We zijn het over veel oneens, maar niet over alles. Als hij het terugbrengen van de CO₂-uitstoot bepleit, kan ik hem moeilijk ongelijk geven.

‘We spraken over milieumaatregelen. Bij het afscheid vroeg hij hoe het met me ging. Ik ben aan het verhuizen, zei ik, maar geen zorg: ik kom niet terug naar Frankrijk. Je vrienden zijn belangrijker dan de stad waar je woont, was zijn antwoord: als ik met Cécile Duflot samenwoonde, zelfs als het in Venetië was, zou het een hel voor haar zijn. Waarop Cécile, die in de Parijse banlieue woont, zei: als u bij mij woonde, was dat de hel voor u.

‘Mijn zoon heeft eens gezegd: zit niet altijd zo op Sarkozy te katten; jullie lijken op elkaar. Sarkozy had dat gehoord en kwam daarop terug. Hij gaf me een hand en zei: je moet namens mij tegen je zoon zeggen dat hij gelijk heeft.’

En is het waar, herkent u zich in Sarkozy?

‘Mijn oude vriend André Glucksmann heeft een boek geschreven waarin hij Cohn-Bendit uitlegt aan Sarkozy en veel overeenkomsten vindt. Ik geloof daar niet in. Sarkozy streeft naar macht en is bereid alles – milieu, migratie, benoemingen – in dienst daarvan te stellen. Daar kan ik me niets bij voorstellen.’